

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

Арт-технології як опора у формуванні мовних та мовленнєвих умінь і навичок

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
студентка групи ПР-61
Лиходід Анастасія
Володимирівна

Науковий керівник:
к. філол. наук, доц.
Медвідь Олена Миколаївна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ У ДИСКУРСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	5
1.1 Поняття арт-технологій та їх переваги як засобу навчання іноземної мови	5
1.2 Види арт-технологій та їх вплив на формування й розвиток мовної і мовленнєвої компетенції	12
РОЗДІЛ 2 ФОРМУВАННЯ МОВНИХ ТА МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ЗА ДОПОМОГОЮ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ	20
2.1 Формування іншомовних мовних та мовленнєвих навичок за допомогою арт-технологій ізотерапії та колажування	20
2.2 Формування іншомовних мовних та мовленнєвих навичок за допомогою арт-технологій музикотерапії та ігротерапії	23
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ	27
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

На сьогодні у світі відбувається стрімкий процес глобалізації. Через це досить актуальним постає питання оволодіння іноземними мовами та формування і розвитку іншомовної компетенції. Навчальний процес намагається йти в ногу зі світовим розвитком науки та суспільства та шукає нові більш ефективні методи та форми навчання іноземної мови. Одним з таких методів є використання арт-технологій для забезпечення гарантованого ефективного формування та розвитку мовних та мовленнєвих умінь і навичок, а також одночасного всебічного соціо-культурного розвитку, шляхом створення комфортних умов для швидкого та активного набуття та розвитку знань, умінь і навичок з іноземної мови.

Актуальність даної роботи зумовлена стрімкою глобалізацією та пошуком найбільш ефективних способів вивчення та навчання іноземних мов та інноваційних технологій формування, розвитку та вдосконалення іншомовної мовної та мовленнєвої компетенції.

Об'єктом дослідження є процес викладання і навчання іноземних мов, а **предметом** вивчення є арт-технології, що сприяють формуванню та розвитку іншомовних мовних та мовленнєвих навичок.

Матеріалом дослідження слугують наукові праці з теми використання арт-технологій у навчанні іноземним мовам. Питання використання арт-технологій у навчанні іноземних мов для формування та розвитку мовних та мовленнєвих умінь і навичок цікавить багатьох науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних. Зокрема цю тему досліджують Ващук Г., Козігора М., Кравчина Т., Мордоус І., Притика І., Сажко Л., Слободзян Р., Тарарина О., Толвален Н., Хворост Х., Хев Ф. та багато інших.

Метою роботи є дослідження використання арт-технологій як опори у формуванні мовних та мовленнєвих умінь і навичок в процесі навчання іноземних мов.

Завдання даної бакалаврської роботи:

- дослідити основні принципи навчання іноземної мови;
- розглянути поняття арт-технологій та їх види;
- визначити переваги та недоліки використання арт-технологій у навчанні іноземним мовам;
- провести апробацію та дослідити вплив і роль різних видів арт-технологій у процесі формування мовних та мовленнєвих умінь і навичок;
- проаналізувати проведене практичне дослідження з використання арт-технологій на уроках іноземної мови.

Для досягнення мети та виконання поставлених завдань бакалаврської роботи було використано такі **методи** дослідження, як критичний аналіз наукових джерел, експеримент, наукове спостереження.

Практичне значення роботи полягає у тому, що отримані результати дослідження можна застосовувати для ефективної організації навчального процесу не тільки у навчанні іноземних мов, а також ще й інших предметів, що дозволить покращити рівень та якість знань і прискорити швидкість оволодіння предметною компетенцією.

Апробація дослідження була проведена на VI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «EURASIAN SCIENCE CONGRESS», яка проходила 14-16 червня 2020 року в Барселоні, Іспанія. Темою статті була «Арт-технології в процесі навчання іноземної мови».

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. **Перший розділ** присвячено розгляду арт-педагогічних технологій як засобу навчання іноземної мови, їх видів, переваг та недоліків, а також їхнього впливу на формування і розвиток мовних та мовленнєвих умінь і навичок. **Другий розділ** присвячено опису проведеного дослідження з практичного використання арт-технологій на уроках іноземної мови та аналізу отриманих результатів.

Загальний обсяг роботи складає 32 сторінки, використаних джерел – 4 сторінки, та додаток.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ У ДИСКУРСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

1.1 Поняття арт-технологій та їх переваги як засобу навчання іноземної мови

На сьогодні у світі, а також у самому суспільстві все ще існує досить багато невирішених проблем, прогалин та питань пов'язаних з освітою та освітньою системою. І з розвитком науки та світу цих проблем стає все більше. Світ стрімко розвивається та потребує як від учнів, так і від вчителів постійної адаптації до нових умов та змін. І однією з таких актуальних проблем є проблема володіння іноземними мовами та способи і методи навчання цим мовам. Усім відомий той факт, що знання та достатньо вільне володіння іноземними мовами надає багато можливостей у цьому світі, головною з яких є доступ до найновішої інформації та даних з різних сфер по всьому світу. Але для більшості людей вивчити іноземну мову та розвинути компетентність у володінні нею є досить проблематичним завданням. Такі складнощі пояснюються тим, що існуючі та переважаючі наразі в різних закладах освіти традиційні система, методи та способи навчання є застарілими та не достатньо ефективними у сучасному світі.

Традиційна форма навчання базується на пасивному сприйнятті інформації, тоді як сучасне навчання сфокусоване на активному процесі отримання та залучення знань. І саме арт-технології є одним із засобів, які здатні забезпечити ефективне навчання, а саме навчання іноземних мов, формування та розвиток мовних та мовленнєвих умінь і навичок в іноземній мові. Розглянемо детальніше поняття «технології навчання».

Технологією навчання зазвичай називають сукупність раціональних способів організації процесу навчання як певної системи, які забезпечують гарантоване досягнення поставленої мети навчання та бажаного результату за

певний термін. Структурними складовими технологій навчання є цілі навчання, методи, форми і засоби, а також етапність засвоєння навчального матеріалу [10, с. 249]. Сучасні технології навчання націлені на визначення найраціональніших способів досягнення навчальної мети. Їх особливістю є також підхід до навчального процесу як до комплексної системи, використання у ній сучасних методів навчання, технічних засобів і носіїв навчальної інформації [2, с. 2].

Задля формування іншомовної мовленнєвої та мовної компетенції використовується безліч технологій навчання, таких як, наприклад, проектні технології, технології проблемного навчання, технології навчання у співпраці, ігрові технології та багато інших. Їхній різновид постійно поповнюється новими технологіями завдяки постійному розвитку науки, суспільства та сфери педагогіки, і саме це дає можливість постійно удосконалювати процес оволодіння мовами світу. До числа технологій навчання належать також арт-технології.

Саме по собі явище арт-технологій не нове – вони мають досить давнє походження, належать до арт-педагогіки, а також тісно пов'язані з педагогічною та психологічною практикою, у якій застосовуються прийоми арт-терапії. Арт-технології є так званим нащадком терапії враженнями та зайнятністю через форми творчої активності, яка широко застосовувалася як вид гуманної клінічної психотерапії аж до середини минулого століття [4, с. 161].

Арт-технології або ж, як їх ще називають, арт-педагогічні технології – це сукупність форм та прийомів навчання, що сприяють розвитку креативності, здатності у людини до самовираження, розвитку мотивації до участі у колективній взаємодії при вирішенні визначених завдань [4, с. 161]. У цій технології навчання на перший план виходять завдання розвитку, виховання і соціалізації. Разом з тим, завдяки тому, що в основі арт-технологій лежить використання технік та прийомів арт-терапії [1, с. 2], здійснюється й турбота про емоційне самопочуття і психологічне здоров'я особистості, групи чи колективу засобами художньої діяльності [4, с. 161]. До арт-технологій

зазвичай відносять використання засобів ілюстративної наочності, тобто картин, малюнків, фотографій, колажів, карикатур, діаграм, слайдів і таке інше, а також музики, пісень, казок, віршів, ігор, мультимедіа, танців, малювання, театральних постановок, комп'ютерної творчості, римовок та інші види діяльності пов'язані з творчістю та креативністю [1, с. 2].

Таке різноманіття та широке охоплення різних сфер дає арт-педагогічним технологіям можливість забезпечити реалізацію багатьох сучасних тенденцій, напрямків та ефективних засобів навчання. Так, наприклад, за допомогою використання арт-технологій можна забезпечити розвиток так званих навичок 4К (Four C's), на які у даний час поставлено акцент у багатьох передових країнах світу XXI століття. До списку цих навичок належать: критичне мислення (critical thinking), комунікативність (communication), робота у співпраці (collaboration), креативність (creativity) [20, с. 8, 13, 19, 24]. Розвиток Four C's-навичок проявляється у тому, що при застосуванні різних видів діяльності арт-технологій учні мають можливість комунікувати між собою під час співпраці один з одним, розвивати навички спілкування та критичного мислення стосовно теми чи запитання, а також креативно та творчо підходити до вирішення різних проблем. Таким чином вони можуть покращувати знання один одного з іноземної мови, оскільки кожен учень, зрозуміло, має різний рівень знань та різний рівень компетентності з різних тем, а отже, вони можуть дискутувати один з одним та пояснювати незрозумілі теми, так як багато сучасних дітей соромляться запитати щось у вчителя і їм легше буде це зробити стосовно своїх однолітків, з якими вони спілкуються кожного дня [23, с. 101].

Вище зазначена надмірна сором'язливість дітей є однією з проблем сьогодення. Проте арт-технології допомагають позбавитися цієї психологічної проблеми у навчанні. Вони допомагають забезпечити спокійну та дружню атмосферу у класі під час уроків. Це можливо завдяки використанню арт-терапевтичних підходів у процесі навчання та тісному зв'язку з ними арт-педагогічних технологій, оскільки це все є частиною арт-педагогіки.

Як уже зазначалося, арт-технологія тісно пов'язана з психологією та педагогікою. Тому у наш час стрімких соціальних трансформацій саме завдяки арт-терапії під час використання арт-технологій у навчанні здійснюється турбота про емоційний стан та психологічне здоров'я учнів. Арт-технології є універсальним засобом навчання, який можна використовувати на всіх етапах навчання, від початкового і до професіонального рівня оволодіння мовою, а також стосовно будь-яких вікових категорій та груп людей. Особливо важливо використовувати арт-технології на початковому етапі оволодіння мовою при навчанні маленьких дітей: дошкільного віку та у початковій школі. Адже саме у цей період відбувається становлення особистості дитини, закладаються основи формування її ціннісних орієнтирів, розвиваються необхідні предметні та універсальні уміння і навички, а також оволодіння нормами поведінки, культури мови, розвиток комунікативних навичок та здібностей [4, с. 161]. У класі створюється спокійна атмосфера та дружні стосунки між дітьми та вчителем, діти почувають себе розслаблено. Також арт-технології дають можливість уникнути страху бути покараним поганою оцінкою або висміяним за неправильну відповідь, оскільки арт-терапія це один із способів розкріпачення, розслаблення і мотивування дітей на уроках [4, с. 161].

Значною перевагою арт-технологій є й те, що їх можна активно застосовувати при навчанні дітей з різними вадами. Ефективність цього методу полягає у розумінні людини як творчої особистості, яка з певних причин обмежена фізичними і психічними вадами [11, с. 126]. Творча діяльність стимулює бажання спілкуватися, розширювати міжособистісні стосунки, допомагає досягти внутрішньої гармонії, пом'якшити стан відмежованості від інших та запевнити себе в приналежності до життя цілого суспільства [9, с. 197].

Використання арт-технологій, крім того, дає чудову можливість полегшити засвоєння навчального матеріалу та зробити навчальний процес ефективнішим, зацікавивши учнів тим, що відбувається та вивчається у класі,

вмотивувати їх до вивчення мови та будь-якого іншого предмету, сформувавши позитивні емоційні асоціації з предметом [8, с. 42].

Арт-технології є універсальним засобом навчання, оскільки вони підходять як для індивідуальних, так і для групових занять, а також їх можна використовувати на будь-якому етапі уроку, неважливо це початок уроку чи оголошення та пояснення домашнього завдання, його перевірка, фізкультхвилинка чи рефлексія, пояснення нової теми чи закріплення пройденого матеріалу. Також за допомогою арт-технологій та їх розмаїття можна розвивати всі мовні та мовленнєві вміння та навички [4, с. 162].

Арт-технології повністю відповідають основним принципам організації навчання іноземним мовам, таким як:

- індивідуалізація навчального процесу, яка забезпечує мотивацію до вивчення мови та активну участь людини у навчальному процесі з урахуванням її життєвого досвіду, сфери інтересів, контексту діяльності та емоційної сфери;
- мовленнєва спрямованість навчального процесу, оскільки забезпечується практичне користування іноземною мовою, її лексичною, граматичною та фонетичною базами;
- ситуативність та новизна, які, за допомогою постійної зміни теми та предмета обговорення, ситуацій, завдань і обставин, забезпечують умови для стимуляції формування і розвитку мовних та мовленнєвих умінь і навичок;
- функціональність, що досягається ретельним підбором іншомовного навчального матеріалу та створенням адекватного процесу комунікації [5, с. 94].

Поєднання іноземної мови як засобу комунікації та арт-технологій забезпечить розвиток лінгвістичних здібностей людини, її креативності та дивергентного мислення, а також розвиток пам'яті, уваги та уяви [6, с. 105], а самому вчителю надасть можливість сформувати необхідне мовне середовище, розширивши сферу застосування мови та створивши зорову опору для

сприйняття іншомовної лексики на слух, шляхом зіставлення її з предметами та об'єктами наочності [6, с. 106].

Також на початковому етапі навчання, а саме у початковій та середній школах, арт-технології надають можливість інтегрувати іноземну мову у звичні для дітей види діяльності, особливо в ігрові. Це дозволяє їм з іншого боку поглянути на знайому інформацію, подивитися під іншим кутом на якийсь об'єкт чи ситуацію, а також синхронно з різних мов збагатити та накопичити про них знання [5, с. 94].

Окрім цього, арт-технології дають можливість слідувати за сучасними тенденціями навчання шляхом використання різних технічних засобів на заняттях, таких як комп'ютери, планшети, смартфони, мультимедіа, аудіо-апаратура, технології віртуальної та додаткової реальності.

З використанням арт-технологій на заняттях реалізується увага до людей усіх стилів навчання. Стили навчання – це те, у який спосіб людина краще сприймає та обробляє навчальний матеріал. Це загальні підходи до вивчення іноземної мови чи будь-якого іншого предмету [14, с. 105]. Існує три основних типи людей за ідеальним для них стилем навчання, це – аудіали, віжуали та кінестетики. Аудіали зазвичай добре сприймають інформацію на слух та реагують на різні інтонації і темп усного викладу інформації. Вони чудово засвоюють інформацію, коли читають її вголос або голосно промовляють, проте погано реагують або навіть зовсім не розуміють та не запам'ятовують інформацію, яка просто надрукована, але ніяк не відображена для сприйняття на слух [22, с. 642]. Віжуали ж звикли візуалізувати будь-яку інформацію у форму картинок у своїй голові та краще сприймають матеріал, коли мають його надруковану версію перед очима. На відміну від аудіалів, віжуали добре реагують на так звану мову тіла, тобто різноманітні жести, що їй допомагає їм виділити головну інформацію з-поміж іншої та слідкувати за думкою. Віжуали зазвичай люблять сидіти на перших партах та роблять вичерпні конспекти з теми, що вивчається [22, с. 642]. Кінестетики – це той тип людей, яким надто важливо вивчати матеріал на практиці, мати фізичний контакт з зовнішнім

світом у процесі навчання, завдяки чому вони також часто бувають досить активними людьми, а також не тільки візуалізувати почуту інформацію, але й мати можливість до неї доторкнутися [22, с. 642]. Зазвичай у традиційному навчальному процесі увага фокусується на візуалах або аудіалах. Проте арт-технології дають можливість не тільки задіяти усі ці стилі навчання, а також ще й поєднати та використовувати їх одночасно.

На сьогодні у світовій практиці педагогіки фахівці схиляються до студентоцентризму, тобто це коли у центрі уваги процесу навчання знаходиться учень або ж студент. Це означає, що при навчанні особлива увага приділяється внутрішньому світу кожного учня, розвитку його особистості, кругозору, навичок креативного підходу до вирішення проблем. Тому основна мета сучасного вчителя полягає у тому, аби обрати такі методи та форми організації навчального процесу, які б оптимально відповідали меті розвитку особи та особистості [1, с. 1]. Багатство видів діяльності, що застосовуються у арт-технологіях, також дають можливість слідувати цьому сучасному напрямку. Вони допомагають активізувати пізнавальну діяльність учнів, розвинути їх потенціал у навчанні іноземних мов.

Завдяки арт-технологіям вчителі мають можливість створити правильне мовне середовище у класі. Зазвичай при традиційному стилі навчання іноземної мови вона вивчається як доповнення до рідних та інших іноземних мов, як щось відокремлене від них [15, с. 168]. Проте арт-технології дають можливість розвитку плюрилінгвальної та плюрикультурної компетенції. На відміну від традиційного мультилінгвалізму, у якому вивчення іноземних мов відбувається шляхом диверсифікації мов, запропонованих школою до вивчення, або шляхом заохочення учнів вивчати більш, ніж одну іноземну мову, при плюрилінгвалізмі усі мови, що вивчаються, не сприймаються як чітко розмежовані розумові блоки, але все ж формується мовна та мовленнєва компетенції, складниками яких є знання та досвід, а самі мови переплітаються і взаємодіють одна з одною [15, с. 4]. Таким чином у процесі навчання створюється природний

процес засвоєння та вивчення мов та відбувається процес інтегрування іноземної мови у повсякденне життя людини.

Стосовно недоліків арт-технологій, то вони, хоч і допомагають позбутися нудності традиційних форм проведення занять та організації навчального процесу, та все ж часте їх застосування може призвести до звикання та уподібнення до так званого рутинного процесу, коли здавалося б нова техніка перетворюється на буденну та нецікаву. Тому потрібно чергувати арт-технології з іншими формами навчання.

1.2 Види арт-технологій та їх вплив на формування й розвиток мовної і мовленнєвої компетенції

Мистецтво є чудовим джерелом натхнення, пробудження уяви та мотивації до навчання. Воно здатне залучити людину до різних сфер та тем, зацікавити її, захопити. Це дозволяє їй подивитися на світ під іншим кутом. Мистецтво є чудовим знаряддям для формування та розвитку мовних та мовленнєвих умінь і навичок в іноземній мові, таких як читання, письмо, аудіювання, говоріння [16, с. 7]. Окрім необхідних мовних та мовленнєвих знань, мистецтво збагачує людей необхідними для життя загальними знаннями, так званими знаннями всебічного розвитку, такими як розуміння та відчуття цінності прав людей, сприйняття різноманіття як джерела розвитку, а також розуміння впливу різних культур, релігій та світосприйняття на суспільство, повсякденне життя та весь світ в цілому [26, с. 10]. Воно допомагає людям позбутися страху новизни та розвинути почуття впевненості у собі, особливо під час вивчення та використання іноземної мови. Інтегрувавши мистецтво у процес навчання іноземної мови можна зробити її більш доступною та зрозумілою для учнів.

Різноманітність видів творчої діяльності, сфер пов'язаних з мистецтвом та нерозривний зв'язок з арт-терапією зумовлюють наявність великої кількості

педагогічних арт-технологій, які можна застосовувати при навчанні іноземної мови. Так до арт-технологій належить використання таких видів ілюстративної наочності, як картини, малюнки, фото, діаграми, колажі, відео, слайди, карикатури, також музика та пісні, різні види текстової творчості, такі як вірші, казки, загадки, також театральні постановки, різноманітні ігри, використання мультимедіа, малювання, фізичні діяльність, зокрема танці [1, с. 2]. До найпопулярніших видів арт-технологій належать перегляд відео та фільмів, вивчення пісень та віршів, створення колажів та малюнків на різну тематику, використання рольових ігор, створення театральних постановок та інсценування різних діалогів, творів, ситуацій, обговорення витворів мистецтва. Усе це дозволяє розвинути особистість людини, розширити її кругозір та світосприйняття, прискорити інтелектуальний розвиток та розвиток навичок іншомовної комунікації, а також засвоєння лексики, граматики і фонетики шляхом моделювання реальної мовленнєвої комунікації та комунікативних ситуацій. На початковому етапі арт-технології допомагають сформувати базові знання з іноземної мови, мовні та мовленнєві уміння і навички, на основі чого їх потім можна у подальшому формувати та розвивати, особливо навички комунікації [6, с. 102], використовуючи ті ж самі арт-технології. Розглянемо детальніше деякі основні та цікаві види арт-педагогічних технологій.

Ізотерапія є основоположним методом арт-терапії [8, с. 42]. Ізотерапія, інакше кажучи, – це образотворча діяльність. Однією з її складових є малювання. Малювання – це процес створення форм та нарисів на поверхні [16, с. 11]. Перевагами малювання є те, що воно не вимагає спеціальних знань, багато ресурсів, матеріалів, та може охопити велику кількість тем, ситуацій, об'єктів та предметів. Усе, що потрібно від учня, це використовувати свою уяву та пам'ять для створення малюнку. У малюванні не існує такого поняття як «правильно» чи «неправильно» [16, с. 11]. Існує тільки уява дитини та свобода у її намаганні проявити своє внутрішнє «я». Малювати можна будь-якими матеріалами на будь-якій поверхні, будь то олівці, фломастери, фарби, крейда або ж пісок чи мука, папір, дошка, екран смартфона

чи комп'ютера, або ж стіна та асфальт. Особливо ефективний прийом малювання у роботі з дітьми, оскільки, у силу свого раннього віку та розвитку, вони більше мислять та сприймають світ як сукупність різноманітних форм, кольорів, відчуттів та звуків [9, с. 199].

Існує три основних методики малювання. Перша – це вільне малювання [9, с. 200]. Кожен учень має за відведений час намалювати щось або на задану тему, або ж на вільну тему. Після цього малюнки обговорюються колективно. Друга – комунікативне малювання [9, с. 200]. Учні діляться на пари, кожна з яких отримує свою власну поверхню для малювання. Пари малюють малюнки на будь-яку тему, яку вони самі оберуть. Третя – спільне малювання [9, с. 200]. Групи з кількох учнів або увесь колектив разом малюють на спільному аркуші чи будь-якій іншій поверхні. Учні можуть малювати одночасно все, що їм захочеться на загальній картині, або ж домальовувати щось своє на ній [4, с. 162]. Тема малюнків може бути будь-яка. Вона може стосуватися як якоїсь глобальної проблеми, так і чогось особистого. Існує кілька способів подальшої роботи з цими малюнками. Часто вони або демонструються усі одночасно і учасники обговорюють їх, аналізують та знаходять спільне і відмінне у тематиках малюнків, або ж кожен малюнок аналізується окремо [9, с. 200]. Головна мета цього виду діяльності це змусити учнів активізувати усі свої знання задля коментування отриманих малюнків. Під час коментування вони можуть просто розповісти або ж про зміст картини, або ж називати асоціації, які виникають у їхніх думках, коли вони дивляться на ці малюнки, або описувати свою реакцію від процесу та побаченого на малюнку [4, с. 162].

Люди завжди обмірковують інформацію, отриману із зовнішнього світу не тільки на свідомому, а й навіть на немовленневому рівні підсвідомості, як тільки щось бачимо. Інстинктивно ми вдивляємося та аналізуємо усі деталі того, на що спрямований наш погляд. Однак, коли нам потрібно описати те, що ми бачимо, часто виникають проблеми з тим, аби словесно виразити свої думки, реакцію та просто описати ті деталі, які ми уловили [18, с. 14-15]. І саме

такі вправи допоможуть розвинути лексичний запас, активізувати активну та неактивну граматику та лексику, сформувати базові та покращити існуючі навички комунікації. Адже слово – це найменша мовна лексична одиниця, що несе в собі певне значення. Тому є дуже важливим постійно збагачувати свій вокабуляр, оскільки це уможлиблює побудову словосполучень та речень, що дозволяють людям висловлювати свої думки [6, с. 102]. Сама ж мовленнєва, тобто комунікативна, компетенція, це гармонічне поєднання та взаємодія граматичної, лексичної та соціолінгвістичної, що являє собою вміння комунікувати з іншими людьми, компетенцій. Як тільки при спілкуванні через недостатню мовну або ж мовленнєву компетентність виникають проблеми, це спонукає людей шукати інші шляхи висловлення своєї думки, такі як перифраз, повтори, іносказання [13, с. 319]. Усе це допомагає учням формувати та розвивати свою мовну та мовленнєву компетенцію.

При використанні ізотерапії активізуються обидві півкулі мозку, тобто права півкуля, яка відповідає за розуміння стилістичних прийомів, таких як метафора, та включає нашу уяву, обробляє невербальну інформацію, що виражається у символах та образах, та стимулює інтуїцію, у той час як ліва, що відповідає за логічне та аналітичне мислення [8, с. 42] – обробляє та аналізує отриману вербальну іншомовну інформацію. Комунікативний акт з залученням мовних та мовленнєвих знань учня стає можливим вже навіть на початковому етапі вивчення іноземної мови, оскільки використання паралельно з іноземною ще й рідної мови для повнішого розуміння є допустимим та правильним. Починати комунікацію можна з найпростіших питань, таких як «*What is this?*» та «*What can you see on the picture?*» [18, с. 15]. Це спонукає процес запам'ятовування найпростіших комунікативних ситуацій, моделей діалогів, запитань та відповідей на них. Якщо рівень знань учня дозволяє перейти до більш активної дискусії, то складність відповідей можна підвищувати, наприклад, попросивши його описати зображений на малюнку предмет та його якості, цілі використання.

Під час ізотерапії на більш складніших рівнях вивчення іноземної мови можна застосовувати не лише власне намальовані учнями малюнки, а ще й влаштовувати справжні дискусії про різні види мистецтва та картини відомих художників. До цих дискусій можна також підключати історичний та культурний контекст, що значно збагатить фонові знання учнів. Мистецтво завжди несе в собі певний візуальний меседж: про самого митця, про світ, суспільство, про нас самих [18, с. 15]. Тому такий вид діяльності спонукатиме учнів активно шукати шляхи висловити свою власну думку про витвір мистецтва та у такий спосіб працювати над своїм рівнем вільності володіння іноземною мовою.

До ізотерапії можна також віднести прийом колажування. Колаж це певне зображення або дизайн, розміщене на певній поверхні, зазвичай шляхом приклеювання різних матеріалів та об'єктів різних форм та кольору. Це також чудова альтернатива малюванню [16, с. 43]. Колажування це чудовий спосіб сформувати та закріпити лексичні та граматичні знання, тобто мовні уміння і навички. У якості опори для колажу, тобто самої поверхні колажу, можна використовувати будь-який матеріал, до якого можна щось приклеїти. Матеріали для самого колажу можна як створити самостійно, так і вирізати з будь-яких журналів, карток, газет, листівок, тканини та предметів декору [16, с. 43]. Темою колажу також може бути будь-що. Жодних обмежень. Чудовим неординарним прикладом колажу може бути колаж частин людського тіла власне на самій людині. У свою чергу одним із видів колажування можна назвати *mind-map* [13, с. 320]. Вони бувають різні, як звичайні асоціації за темою, так і цілі конспекти з використанням малюнків, відео, GIF-файлів, тобто будь-якої творчості.

Іншим широко використовуваним видом арт-технологій є казкотерапія. Вона дозволяє полегшити засвоєння іншомовного матеріалу, збагатити свій лексичний запас та вдосконалити вміння використання граматичних конструкцій для побудови речень [8, с. 42]. За допомогою казкотерапії можна сформувати та удосконалити практично всі мовні та мовленнєві уміння і

навички, розвинути вміння вигадувати самому та переказувати й передавати зміст творів і ситуацій [4, с. 162]. Часто до видів казкотерапії відносять використання загадок. Існує декілька форм роботи з казками при використанні казкотерапії: читання та аналіз казки, розповідь самої казки, створення власної, переписування сюжету, інсценування, ілюстрування певних сцен та ситуацій, а також використання лялькотерапії [4, с. 161-162].

З казкотерапією тісно пов'язана імаготерапія. Її часто застосовують у роботі з учнями початкової школи [8, с. 42]. Імаготерапія є своєрідною рольовою грою пов'язаною з методом театралізації. У такому віці дітям часто хочеться побути на місці свого улюбленого героя з казки, мультику чи фільму, тому цей метод пропонує їм розігрувати сценки у ролі цих персонажів. За допомогою імаготерапії учні мають можливість розвинути свою пам'ять, закарбувати в голові сталі словосполучення, вирази, граматичні конструкції за допомогою розігрування життєвих ситуацій, розвинути власне мовлення, а також правильну іншомовну інтонацію, що є вкрай важливим елементом в оволодінні іноземною мовою, проте досить часто ігнорується. З метою розвитку навички іншомовного письма у рамках імаго- та казкотерапії учням не рідко дається завдання придумати власну казку або написати продовження фрагменту казки, який вивчався на уроці. Отриманий текст можна прочитати вголос або задекламувати, потім можна обговорити дійових осіб історії та їх вчинки, що дозволить розвинути навички читання, говоріння, аудіювання [8, с. 42].

Поряд з казкотерапією та імаготерапією використовується також метод театралізації [10, с. 251]. Зазвичай він полягає у тому, що учні розігрують сценки або ведуть повноцінні діалоги на основі теми, що вивчається.

Іще одним видом арт-педагогічної технології є музикотерапія. Вона полягає у використанні текстів пісень та самої музики. Одним з видів музикотерапії є музико-рухові ігри та вправи [9, с. 202]. Музика допомагає запам'ятовуванню, а самі римовані тексти пісень легше не тільки співати, а ще й запам'ятати. Використання певних рухів тіла та танців відповідно до тексту

пісні також допомагає розвивати пам'ять. Окрім цього, за допомогою танців можна відпрацьовувати лексику, що стосується рухів тіла. У дітей сформуються асоціації слів з самими рухами і це значно спростить їм запам'ятовування лексичного матеріалу. Окрім цього за допомогою співу можна формувати або скоректувати вимову іншомовних слів. Нерідко при роботі з текстами, а також з текстами пісень, учням пропонується виконати вправи на заповнення пропусків або ж розставити уривки тексту у правильному порядку [8, с. 41]. На заняттях можна влаштовувати дискусії стосовно текстів пісень, перекладати їх, вивчати граматику, розігрувати сценки з сюжету пісень та складати власні на основі слів пісні. Поряд з піснями також використовується така арт-технологія як фонетична зарядка [8, с. 41]. До цієї категорії відносяться вправи на запам'ятовування, швидкість читання та реагування, на розвиток правильної вимови та аудіювання.

Іншим видом арт-технологій є ігротерапія, тобто використання на уроках різної ігрової діяльності. Під час ігор діти вчаться взаємодіяти з навколишнім світом та моделювати людські взаємовідносини [9, с. 203].

Досить багатим на свої підвиди є такий вид арт-педагогічних технологій як конструювання. Під конструюванням зазвичай розуміється виготовлення тривимірних [16, с. 70] виробів з різних матеріалів. Сюди відноситься такі види творчої діяльності як ліплення з глини, тіста, пластиліну, виготовлення аплікацій, оригамі, плетіння з ниток, бісеру та інших матеріалів [9, с. 201]. Конструювання є чудовою тактильною альтернативою малюванню та добре підійде для кінестетиків [16, с. 70], оскільки весь процес роботи зосереджено на діяльності рук. Вироби, виготовлені учнями, у подальшому можна використовувати для дискусій у класі. Таким способом можна виготовити як звичайні паперові прикраси, фігурки і маски тварин та героїв фільмів, так і ляльок для театральних постановок, іграшки для ялинки [9, с. 201] та справжній глиняний посуд.

Усе ж найпоширенішим у своєму використанні видом арт-технологій є змішаний метод. Він полягає у тому, що вчитель не обмежується

використанням лише однієї арт-технології, а навпаки одночасно застосовує та поєднує дві або й більше арт-технологій [16, с. 123]. Такий вид роботи дозволяє досягти максимальної ефективності у навчанні та вивченні іноземної мови.

Отже, арт-технології тісно пов'язані з педагогікою, психологією та мистецтвом. Їх використовують як метод терапії та реабілітації, так і як метод навчання. Вони забезпечують навчання та виховання одночасно у нерозривному зв'язку з соціальними, оздоровчими та естетичними аспектами, а також одночасний розвиток практичної, пізнавальної та емоційної сфер особистості людини. Таке органічне поєднання сфер та різноманіття видів арт-технологій гарантує ефективність їх застосування у навчальному процесі, а саме у процесі формування мовних та мовленнєвих умінь і навичок незалежно від віку, статі, персональних особливостей та вподобань людини, її соціальної приналежності та етапу вивчення мови.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ МОВНИХ ТА МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ЗА ДОПОМОГОЮ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ

2.1 Формування іншомовних мовних та мовленнєвих навичок за допомогою арт-технологій ізотерапії та колажування

Арт-педагогічні технології активно використовуються у навчанні іноземних мов як школярів, так і дорослих, задля опанування ними та формування у них різних мовних та мовленнєвих умінь і навичок шляхом створення спокійної релаксаційної атмосфери на заняттях, викликання мотивації та інтересу до вивчення мови, створення ситуації реальної комунікації та спонукання таким чином до спілкування та активізації знань. До мовних умінь і навичок належать знання лексики, граматики, фонетики та орфографії, до мовленнєвих – читання, писання, аудіювання та мовлення.

Під час проведення дослідження за мету було поставлено дослідити ефективність використання арт-технологій у процесі формування мовних та мовленнєвих умінь і навичок з різних тем з активним залученням раніше отриманих знань. У дослідженні брали участь учні початкової школи 1-го класу. Заняття англійської мови проводилися на базі літнього пришкільного табору. Для проведення дослідження було використано такі методи, як критичний аналіз наукових джерел, експеримент та наукове спостереження. Задля чистоти експерименту та користі від отриманих знань для дітей у подальшому навчанні було обрано лексичну тему уроку «Частини тіла та дієслова руху», яку, згідно з освітньою програмою для початкової школи, затвердженою Міністерством освіти і науки України [7], діти мають вчити вже у наступному році, а також граматичну – «Дієслова «have» та «can» у Present Simple», яку вони вже мають знати, для закріплення та поєднання цих знань з

новими. Розробку план-конспект уроку з використанням арт-технологій розміщено у Додатку А.

Під час проведення уроку дітям було запропоновано шість видів діяльності з використанням арт-технологій як опори для формування мовних та мовленнєвих умінь і навичок. Види діяльності, що були застосовані під час уроку, у дослідженні було поділено на ті, що працюють з опорою на візуальну складову, та ті, що працюють з опорою на рухову складову. Розглянемо детальніше вправи з застосуванням арт-технологій першого типу, тобто ізотерапії та колажування (вправи подано незалежно від хронологічного порядку виконання на уроці).

На початку уроку, аби ознайомити учнів з новою темою та зацікавити, їм було запропоновано до перегляду на проекторі відео «Body Song» (1), а також надано роздатковий матеріал з текстом пісні. На відео дві дійові особи співають пісню про частини тіла:

*«...touching my arms, touching my hands,
touching my legs, touching my feet.
Bop bop bop everybody bop bop!».*

Учні мають уважно дивитися відео та намагатися розуміти нові слова. Після першого перегляду відео вчитель разом з учнями читає текст пісні і учні намагаються встановити відповідність між словами та частинами тіла. Такий вид ізотерапії допомагає активізувати увагу та увагу учнів, а також допомагає у формуванні навичок читання. Самостійне встановлення відповідностей між словами та побаченими діями на відео допомагають сформувати та краще закарбувати у пам'яті учнів нову лексику, адже створюється умова природного інтуїтивного засвоєння мови. Це, у свою чергу, стимулює активізацію процесів пам'яті. Учитель у цьому процесі виступає у ролі фасилітатора, який допомагає учням розібратися з новою лексикою. Під час виконання цього завдання учні активно та успішно вибудовували асоціативні ряди між діями на відео та новими словами.

П'яте завдання пов'язане з таким видом арт-технологій як колажування. Зазвичай колажування асоціюється з якимись малюнками наклеєними на папір. Так виглядає звичний для всіх колаж. Проте у цьому дослідженні було вирішено використати усі переваги цього виду арт-технологій та застосувати дещо незвичну форму колажування. Завдання полягало у тому, аби створити колаж людини. «Поверхнею» для колажів слугували самі діти. Учні було поділено порівну на три команди. Від кожної команди вони обрали по одному представнику. Задача команд полягала у тому, аби якомога швидше зорієнтуватися та наклеїти стікери з назвами частин тіла англійською мовою на відповідні частини тіла свого представника. Така форма завдання була націлена на формування навички розпізнавання надрукованого варіанту лексичного матеріалу, формування та закріплення лексичної бази з нової теми, розвитку логічне та асоціативне мислення. Після завершення учні мали назвати частини тіла, які встигли прикріпити до свого колажу. Під час виконання завдання діти швидко орієнтувалися у новій лексиці, у деяких учнів виникали складнощі з розпізнаванням слів, проте всі допомагали один одному, злагоджено працювали у команді, а також успішно виконали самі колажі та правильно назвали частини тіла.

У сьомому завданні використовувалася така арт-технологія як ізотерапія, а саме спільне вільне малювання. Завдання полягало у тому, що учні по черзі виходили до дошки та кольоровою крейдою малювали частини тіла, названі та описані їх товаришами. Під час цього процесу в учнів формувалися навички мовлення через будівництво словосполучень прикметників з іменниками та речень, навички аудіювання, оскільки учень, який малював, мав на слух розпізнати та зрозуміти, що саме малювати. Також у дітей розвивалася уява та творчій потенціал. По закінченню малюнків ми отримали декілька казкових вигаданих дітьми звірів. Учні активно дискутували про свої малюнки, висловлюючи на англійській мові свої здогадки про те, на яких реальних звірів схожі ці істоти та як саме вони б могли рухатися.

2.2 Формування іншомовних мовних та мовленнєвих навичок за допомогою арт-технологій музикотерапії та ігротерапії

У цьому підрозділі увагу дослідження буде сфокусовано на застосування арт-технологій з опорою на рухову діяльність, тобто музикотерапія та ігротерапія. Розглянемо детальніше вправи з цими видами арт-технологій.

Перша вправа з цього типу пов'язана з першою вправою попереднього підрозділу. Вона відноситься до виду музикотерапії. Після розбору нової лексики із запропонованого раніше до перегляду відео «Body song» (1) учням було запропоновано вивчити пісню у поєднанні з рухами. Оскільки діти попередньо розібрали нову лексику з допомогою вчителя, їм було простіше запам'ятати текст пісні, тому що вони повністю розуміли слова та могли будувати асоціації з рухами. Музика та повтори у тексті сприяли кращому запам'ятовуванню та створенню розслабленої атмосфери. Це завдання було спрямоване на формування словникового запасу учнів, закріплення вивченої лексики, а також на розвиток моторики, пам'яті та асоціативного мислення. Після декількох тренувальних спроб учні запам'ятали пісню та змогли успішно повторити її самі разом з рухами.

Оскільки основний вид діяльності дітей цієї вікової категорії — це ігри, то у якості наступного основного виду арт-технологій для застосування на уроці було обрано ігротерапію. Четверте завдання уроку це гра «Show me...». Суть цієї гри полягає у тому, що вчитель називає на англійській мові частину тіла, наприклад: «*Show me your head*», і учні мають вказати пальцем на цю частину тіла у себе. Це завдання націлене на формування навички аудіювання, розпізнавання окремих слів у реченні, активізації нової лексики, а також на розвиток пам'яті та уваги. У процесі виконання цієї вправи діти одразу ж успішно вказували на потрібні частини тіла майже без помилок.

Останнє завдання уроку також базувалося на використанні такого виду арт-технології як ігротерапія. За мету цього завдання ставилося закріпити

отримані нові мовні знання та покращити мовленнєві уміння і навички з нової теми, активізувавши та підключивши також знання з попередніх тем для повторення та поєднання. Ця частина уроку являла собою гру «Крокодил». Учні по черзі виходили, тягнули картки з назвами тварин та мали показати їх за допомогою рухів. Той учень, що правильно відгадає тварину, мав, побудувавши прості речення, назвати цю тварину та описати її на англійській мові. Наприклад: «*This is a bird. It can fly.*» або «*This is an elephant. It is grey. It has big ears.*». Таким чином у учнів формувалися та розвивалися навички мовлення та правильної побудову простих речень. Вони мали можливість поєднати лексику з раніше вивчених тем з новою, та остаточно закріпити нові знання. Також завдання допомогло розвивати увагу та уяву учнів. Під час цієї гри майже всі учні активно проявляли себе та свої іншомовні знання і навички. Вони успішно будували речення з використанням необхідної лексики та граматики.

Загалом, під час та по завершенню експерименту з застосування арт-технологій для формування іншомовних мовних та мовленнєвих умінь і навичок можна дійти висновку, що застосування арт-технологій є успішним та приносить очікувані результати. За допомогою ізотерапії та колажування діти успішно без проблем змогли ознайомитися з новою лексичною темою, а за допомогою музикотерапії та ігротерапії – побудувати необхідні рухово-візуально-слухові асоціації, а також закріпити отримані знання та сформувані необхідні мовні та мовленнєві уміння і навички з теми. За допомогою арт-технологій також вдалося створити дружню атмосферу на уроці, учні весь час були задіяні у процесі, що позитивно посприяло успішності проведеного експерименту.

ВИСНОВКИ

Сфера педагогіки та навчання постійно змінюється та розвивається одночасно з розвитком науки та суспільства. Зважаючи на це, нові методи навчання поступово замінюють старі традиційні. Процес навчання більше не може відбуватися у вигляді пасивного отримання знань, так само як і вчитель не може залишатися центром цього процесу.

Арт-педагогічні технології дають змогу йти в ногу зі змінами. Однією з їх переваг є те, що вони гарантують та забезпечують активний процес отримання знань, а саме іншомовних мовних та мовленнєвих умінь і навичок. Окрім цього, за допомогою арт-технологій активно формується соціокультурна компетенція та розширюється кругозір людини. З використанням арт-технологій процес навчання більше не може бути пасивним, монотонним та однотипним. Навчальний процес стає сфокусованим на учнях, а вчитель стає фасилітатором, тобто помічником у навчанні.

Арт-педагогічні технології дають змогу урізноманітнити навчальний процес, зробити його цікавішим, та найголовніше – викликати мотивацію до вивчення іноземної мови і показати, що воно може бути легким та цікавим.

Завдяки багатству видів, гнучкості та багатофункціональності арт-технології можна використовувати у роботі з будь-якими віковими категоріями людей, з будь-яким типом навчання та засвоєння інформації та на будь-якому етапі вивчення і опанування іноземної мови, а також на будь-якому етапі заняття.

Завдяки проведеному дослідженню було підтверджено, що арт-технології дають змогу успішно формувати та розвивати іншомовні мовні та мовленнєві уміння і навички. Перевагою є також те, що більшість з їх видів може одночасно впливати майже на всі уміння та навички. Так найуспішнішими на початковому етапі вивчення іноземної мови у цьому виявились ізотерапія, музикотерапія та ігротерапія. За допомогою них вдалося успішно сформувати мовні уміння та навички, такі як знання лексики та граматики, а також

мовленнєві, такі як аудіювання, читання та, особливо, говоріння. Дане проведене дослідження також продемонструвало, що арт-технології можливо комбінувати між собою та з іншими методами навчання, зокрема, з традиційними.

Отже, арт-технології є універсальним методом навчання іноземної мови. Вони дають можливість для творчості як учнів, так і вчителя. Проте надлишковість навіть дуже ефективного методу навчання може призводити до небажаних наслідків. Тому виходячи з отриманих результатів дослідження, можна дійти висновку, що для забезпечення найефективнішого процесу навчання потрібно збалансувати між собою види арт-технологій та використання арт-технологій одночасно з іншими методами навчання.

СПИСОК НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ващук Г. І. Використання арт-технологій на уроках англійської мови / Г. І. Ващук. // Кам'янець-Подільський НВК № 16. – 2016. – С. 1–5.
2. Коваль Т. І. Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. / Т. І. Коваль // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – Вип. 6 (26). – С. 1–15.
3. Козігора М. А. Арт-терапія як засіб навчання і виховання учнів початкової школи. / М. А. Козігора. // «Молодий вчений». – 2018. – Вип. № 7 (59). – С. 198–201.
4. Кравчина Т. В. Арт-технології на заняттях з англійської мови. / Т. В. Кравчина // Педагогіка. Соціальна робота. – 2016. – Вип. 1 (38). – С. 161–164.
5. Мордоус І. О., Карпачова М. А. До питання про інтеграцію іноземної мови у повсякденне життя дитини дошкільного віку. / І. О. Мордоус, М. А. Карпачова. // Освітній дискурс: збірник наукових праць. – 2019. – Вип. 13 (5). – С. 89–99.
6. Мордоус І. О., Рога В. Г. Основи розвитку у старших дошкільників іноземномовного лексичного фонду засобами предметного малювання. / І. О. Мордоус, В. Г. Рога. // Освітній дискурс: збірник наукових праць. – 2019. – Вип. 11 (3). – С. 98–110.
7. Наказ Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс] : Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. [від 08.10.2019 р. № 1272]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>. – (21.05.2020).
8. Притка І. Застосування арт-терапевтичних технік при вивченні англійської мови серед дітей шкільного віку. / І. Притка. // Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії. Психологія. – 2018. – С. 41–43.

9. Садова І. І. Арт-терапія як сучасний метод у системі соціальної роботи педагога з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку. / І. І. Садова. // Актуальні питання корекційної освіти. – 2012. – Вип. 3. – С. 197–205.

10. Сажко Л. А., Слободзян Р. Д. Використання арт-технологій у навчанні майбутніх економістів іншомовного професійно спрямованого говоріння. / Л. А. Сажко, Р. Д. Слободзян // Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. II Міжнар. наук. конгресу SMART SOCIETY 2019. – 2019. – С. 249–252.

11. Тарарина О. В. Практикум з арт-терапії. Шкатулка майстра. / О. В. Тарарина. – Київ: ФЛП Тарарина, 2016. – 218 с.

12. Хворост Х. Ю. Психологічний потенціал арт-терапевтичних засобів у процесі навчання іноземної мови. / Х. Ю. Хворост. // Психологічні перспективи. – 2017. – Вип. 29. – С. 322–334.

13. Шиян Г. Розвиток мовленнєвої компетенції учнів на уроках англійської мови. / Г. Шиян. // Витоки педагогічної майстерності. – 2014. – Вип. 14. – С. 318–323.

14. Abbas P. G. Visual, Auditory, Kinaesthetic Learning Styles and Their Impacts on English Language Teaching / P. G. Abbas // Journal of Studies in Education. – 2012. – Vol. 2, No. 1. – P. 104–113.

15. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment / Modern Languages Division, Strasbirg : Cambridge University Press, 2001. – 265 p.

16. Create to Communicate. Art Activities for the English as a Foreign Language (EFL) Classroom / [ed. by Jacqueline Gardy]. – [2nd ed.]. – Washington, D.C. : Office of English Language Programs, 2019. – 176 p.

17. Farokhi M. The impact/s of using art in English language learning classes / M. Farokhi, M. Hashemi // Iran : Procedia. Social and Behavioral Sciences. – 2012. – Vol. 31. – P. 923–926.

18. Have P. *The Use of Art in English Language Teaching* / P. Have // Luxemburg, 2013. – 105 p.
19. Johnson M. *A Philosophy of Second Language Acquisition* / M. Johnson // *Yale Language Series*, London : Yale University Press, New Haven, 2004. – 218 p.
20. *Preparing 21st century students for a global society: An educator's guide to the "Four Cs"* / NEA. – Alexandria, VA : National Education Association, 2012. – 37 p.
21. Suryani I. *Using Painting Activities to Promote Speaking Skills* / I. Suryani, Y. Yuziana, H.A. Badrul, K. Anisah // *The Symposium of International Languages and Knowledge (SILK 2016)*. – 2016. – 5 p.
22. Syofyan R. *The Impact of Visual, Auditory, and Kinesthetic Learning Styles on Economics Education Teaching* / R. Syofyan, M. K. Siwi // *Advances in Economics, Business and Management Research*. – 2018. – Vol. 57. – P. 642–649.
23. Tan X. Y. *Integration of 21st Century Learning Skills (4C Elements) in Intervention to Improve English Writing Skills Among 3K Class Students* / X. Y. Tan, M. R. Wan, M. Wan // *International Journal of Contemporary Education*. – 2019. – Vol. 2, No. 2. – P. 100–121.
24. Tanveer M. *Investigation of the factors that cause language anxiety for ESL/EFL learners in learning speaking skills and the influence it casts on communication in the target language* / M. Tanveer // *Dissertation for M.Ed. ELT Pathway* / M. Tanveer. – Glasgow, 2007. – 100 p.
25. *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages* / [ed. by David Nunan, Ronald Carter]. – New York : Cambridge University Press, 2001. – 304 p.
26. Tolvanen N. *Teaching English Through Visual Arts to 9th Graders in Finnish Comprehensive School* / N. Tolvanen // *University of Jyväskylä*, 2018. – 51 p.
27. Žemberová I. *Art in Foreign Language Education* / I. Žemberová // *Slovakia : Journal of Language and Cultural Education*. – 2014. – Vol. 2 (3). – P. 240–253.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. “Body Song - Educational Children Song - Learning English for Kids” / English Singing. [Electronic resource] : <https://www.youtube.com/watch?v=AlKXoHvwluA&feature=youtu.be>. – (21.05.2020).

ДОДАТКИ

Додаток А

План-конспект уроку англійської мови

Тема уроку: лексична: «Частини тіла та дієслова руху»
граматична: «Дієслова «have» та «can» у Present Simple»

Мета уроку:

Практична:

1. Сформувати лексичну базу з теми «Частини тіла та дієслова руху»;
2. Удосконалити уміння та навички аудіювання, читання та мовлення;
3. Поліпшити вміння використовувати дієслова «have» та «can» у Present Simple та будувати з ними прості речення.

Освітня: розширити кругозір учнів додатковою інформацією по темі «Частини тіла та дієслова руху».

Виховна: розвивати навички командної роботи, уміння взаємодіяти з іншими людьми, покращити стосунки у колективі.

Розвиваюча: розвивати пам'ять, увагу, уяву, комунікативні та творчі здібності.

Обладнання: роздатковий матеріал, ноутбук, проектор, кольорова крейда, стікери.

План уроку:

1. Організаційний момент. (1 хв.)
2. Перегляд та робота з відео. (6 хв.)
3. Вивчення пісні про рухи з відео. (10 хв.)
4. Гра «Show me...». (2 хв.)
5. Командна гра. (5 хв.)
6. Повторення граматики. (2 хв.)
7. Вправа на спільне вільне малювання з активізацією нової лексики. (10 хв.)
8. Гра «Крокодил». (8 хв.)
9. Підведення підсумків уроку. Рефлексія. (1 хв.)

Хід уроку:

I. Організаційний момент.

Привітання вчителя та учнів. Пояснення теми заняття.

II. Перегляд та робота з відео.

Мета: поповнення словникового запасу, навчити учнів розуміти прочитаний та почутий текст та відпрацювати навички розпізнавання окремих слів, розвиток пам'яті, уваги та уваги.

Дітям надається на роздруківках текст пісні та пропонується переглянути відео «Body song» (1). Вчитель прохає дітей уважно спостерігати за тим, що відбувається у відео та запам'ятовувати. Після першого перегляду відео вчитель разом з дітьми читає по реченню з тексту пісні і пропонує дітям здогадатися, що означає те чи інше слово. Таким чином відбувається розбір нової лексики.

III. Вивчення пісні про рухи з відео.

Діти дивляться попереднє відео повторно декілька разів та намагаються з допомогою вчителя повторювати текст пісні разом з відповідними рухами. Це допоможе їм запам'ятати частини тіла та дієслова руху на англійській мові.

IV. Гра «Show me...».

Мета: запам'ятати та активізувати нову тематичну лексику, розвиток пам'яті та уваги.

Вчитель називає на англійській мові, яку частину тіла діти мають на собі показати.

V. Командна гра.

Мета: відпрацювати навички розпізнавання письмового варіанту нового лексичного матеріалу, закріпити знання з теми.

Вчитель ділить дітей на три рівні команди. Від кожної команди обирається по одному учню. Дітям надаються клейкі стікери з назвами частин тіла на англійській мові. Вони мають наклеїти стікери на обраного учня з кожної команди відповідно до частини тіла та її назви.

VI. Повторення граматики.

Мета: активізувати та поновити знання з граматичної теми, сприяння розумінню учнями функцій граматичних конструкцій.

Учні з допомогою вчителя згадують правила утворення речень з дієсловами «have» та «can» у Present Simple.

VII. Вправа на спільне вільне малювання з активізацією нової лексики.

Мета: сприяння активізацій використання нового лексичного матеріалу та граматики, сприяння монологічного мовлення учнів та вираження власних думок англійською мовою, закріплення навичок використання граматичних конструкцій, розвиток уяви, розвиток творчого потенціалу.

Учні по черзі виходять до дошки та малюють частину тіла, яку назве та опише інший учень. У фіналі має вийти казкове вигадане створіння. Учні за допомогою вчителя дискутують на тему того, що у них вийшло спільно намалювати.

VIII. Гра «Крокодил».

Мета: закріпити знання з нової лексичної теми, активізувати знання з граматичної теми, сприяння привальному використанню учнями граматичних конструкцій та побудові простих речень, розвиток уяви та уваги.

Учні по черзі витягують картки з назвами тварин. Вони мають показати їх без слів. Той учень, що здогадається, яку тварину показує його товариш, має назвати її та словесно описати, використовуючи нову тематичну лексику та граматику.

IX. Підведення підсумків уроку. Рефлексія.

Учні розповідають, що вивчили нового та цікавого на занятті. Учні та вчитель дякують один одному за урок.